

**DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT**

Utenriksministeren

Kontroll- og konstitusjonskomiteen
Stortinget
0026 Oslo

Oslo, 4. mai 2026

Spørsmål knyttet til utenriktjenesten

Jeg viser til brev fra komiteens første nestleder datert 21. april med spørsmål fra kontroll- og konstitusjonskomiteen.

Spørsmål 3 og 4 i komiteens brev går tilbake til 2020, og omfatter dermed også en periode da jeg ikke var utenriksminister. Av de grunner jeg har redegjort for i foregående brev, har jeg overlatt besvarelsen av disse spørsmålene til mitt embetsverk.

Spørsmål 1: Hva er vilkårene og praksis for tildeling av diplomatpass?

Utenriksdepartementet er myndighet for utstedelse av det som i en fellesbenevnelse kan omtales som offisielle pass. Dette omfatter de tre kategoriene diplomatpass, spesialpass og tjenestepass, som forvaltes etter et felles regelverk.

Utenriksdepartementets passmyndighet er hjemlet i Utenriksinstruksen kap. 5 §4, fastsatt ved Kgl. resolusjon 13. desember 2002, jf. lov om utenriktjenesten 13. februar 2015 nr. 9 § 1, jf. også lov om pass 19. juni 1997 nr. 82 § 1 annet ledd.

Kronprinsregentens resolusjon 10. februar 1956 hjemler rett til å utstede spesialpass og tjenestepass, og fastsetter nærmere regler om dette.

Tjenestepass utstedes først og fremst til statlige ansatte i departementene og underliggende etater, for bruk ved tjenestereiser på oppdrag for norske myndigheter. Spesialpass kan bl.a. utstedes til Stortingets medlemmer og dommere i Høyesterett, samt ved behov til medarbeidere i Riksrevisjonen.

Et diplomatpass er først og fremst et reisedokument som viser at innehaveren reiser på oppdrag for, eller med tilknytning til, norske myndigheter. Passet gir i seg selv ingen rettigheter eller privilegier, heller ikke immunitet. I noen tilfeller vil et diplomatpass ha

betydning for hvilken type visum man skal søke om for tjenestereiser til utlandet og hvilken luke man skal oppsøke i grensekontrollen. Immunitet derimot, gjelder ved tilmelding til vertslandets myndigheter og følger enten av folkeretten (Wien-konvensjonene om diplomatisk og konsulært samkvem) eller av en vertslandsavtale med en internasjonal organisasjon, som for eksempel FN, NATO eller Europarådet. Det er ikke diplomatpasset som gir immunitet.

Nærmere vilkår og praksis for tildeling av offisielle pass er nedfelt i retningslinjer vedtatt av utenriksråden (gjeldende retningslinjer vedtatt 16. november 2017, se vedlegg). Ifølge retningslinjenes punkt 4 bokstav A, kan diplomatpass utstedes til følgende kategorier:

- Utenriksdepartementets embets- og tjenestemenn som under utetjeneste tilmeldes med diplomatisk status i mottakerstaten, samt til deres medfølgende familiemedlemmer.
- Utenriksdepartementets embets- og tjenestemenn som ikke er administrativt personell, under hjemmetjeneste.
- Spesialutsendinger, andre utsendinger og deres medfølgende familiemedlemmer. En generell betingelse er diplomatisk tilmelding ved en norsk utenriksstasjon med anerkjent diplomatisk tittel (f.eks. handelsråd).
- Kongehuset og enkelte medlemmer av kongefamilien.
- Medlemmer av Det kgl. Hoff og adjutantstabene, på anmodning fra Hoffsjefen.
- Medlemmene av Stortingets presidentskap og leder/nestleder i Utenriks- og forsvarskomiteen.
- Regjeringens medlemmer.
- Høyesterettsjustitiarius.
- Statssekretærer.
- Politiske rådgivere ved SMK og i UD.
- Kongefamiliens politieskorte og livvaktavsnittet.
- Ansatte ved Internasjonal avdeling ved SMK, samt ved behov til medarbeidere ved SMK som regelmessig følger Statsministeren på reiser i utlandet.

- Unntaksvis til personer med tidsavgrensede offisielle oppdrag i utlandet på vegne av den norske stat, og der det av tjenstlige og/eller sikkerhetsmessige årsaker er klart tilrådelig.

I tillegg inneholder retningslinjene to generelle bestemmelser, som på nærmere vilkår utvider adgangen til å utstede diplomatpass til personer utover personkretsen nevnt ovenfor.

Etter retningslinjenes punkt 2.4. kan offisielle pass, herunder diplomatpass, på nærmere vilkår utstedes til *«personer som inntar stilling som leder eller nestleder i internasjonal organisasjon der Norge er medlem»*. Her er det videre vilkår om at *«stillingen har en slik utadrettet funksjon at offisielt pass vil lette arbeidet vesentlig»*, samt at stillingen *«rangeres på et nivå tilsvarende eller over»* en assisterende generalsekretær i FN-systemet.

Etter retningslinjenes punkt 2.3 kan Utenriksdepartementet i *«særskilte tilfelle»* utvide adgangen til å inneha offisielle pass, inkludert diplomatpass, der det kan *«godtgjøres at tjenstlige og/eller sikkerhetsmessig behov for offisielt pass er til stede»*. Retningslinjene presiserer at det skal legges en restriktiv holdning til grunn i slike saker.

Adgangen til å ha et diplomatpass opphører når innehaveren fratrer stillingen, eller avslutter det offisielle oppdraget, som passet er utstedt for. Tilsvarende gjelder der innehaveren går ut i permisjon. Passet skal tilbakeleveres for makulering snarest mulig etter at adgangen til å inneha passet opphører.

Diplomatpass skal kun benyttes i forbindelse med det oppdraget det er utstedt for. På private reiser skal ordinært politipass benyttes. Personell tilmeldt norsk utenriksstasjon, samt disses familiemedlemmer, kan benytte diplomatpass på reiser til og fra tjenestestedet. Ved dokumentert misbruk av et offisielt pass, vil passet tilbakekalles. Dokumentert misbruk vil, avhengig av misbrukets omfang og alvorlighetsgrad, kunne innebære fremtidig passnektelse. Misbruk vil også kunne anses som et brudd på tjenesteplikten.

Spørsmål 2: Hvor mange personer har i dag diplomatpass?

Det er per 22. april 2026 6 457 gyldige offisielle pass i omløp. Disse fordeler seg på 3 319 diplomatpass, 2 918 tjenstepass og 220 spesialpass. En person kan i enkelte tilfeller ha flere pass.

Utenriksdepartementet utsteder årlig i underkant av to tusen offisielle pass. I 2025 ble det utstedt 1 966 pass, en økning på 15 prosent sammenlignet med 2024. Passene utstedt i 2025 fordeler seg slik på de tre kategoriene: 1 039 diplomatpass (53%), 795 tjenstepass (40%) og 132 spesialpass (7%).

Spørsmål 3: Er det personer som har, eller etter 2020 har hatt, diplomatpass uten å ha en formell rolle som tilsier dette?

Som redegjort for i utenriksministerens svar på spørsmål 1, utstedes offisielle pass til personer som reiser på oppdrag for, eller med tilknytning til, norske myndigheter. Personkretsen som kan motta slike pass omfatter blant annet Kongehuset, Stortinget, Høyesterett og regjeringens medlemmer, samt ansatte i utenriktjenesten. Offisielle pass kan videre utstedes til enkelte ansatte i departementene og i departementenes underliggende etater, deriblant forsvaret, politiet og de hemmelige tjenestene. Diplompass utstedes videre til medfølgende ektefeller, samboere, partnere og barn til personell som tjenestegjør ved Norges utenriksstasjoner. Om sistnevnte gruppe kan sies å ha en «formell rolle» er et tolkningsspørsmål, men denne gruppen får altså diplomatpass for at utsendt personell skal kunne ha med seg sin nærmeste familie når de tjenestegjør for Norge i utlandet.

Som nevnt åpner bestemmelsene også for å utstede diplomatpass til hhv. *«leder/nestleder i internasjonal organisasjon der Norge er medlem»*, og til *«personer med tidsavgrensede offisielle oppdrag i utlandet på vegne av den norske stat»*, samt de *«særskilte tilfelle»* der departementet etter en konkret vurdering av tjenstlige og sikkerhetsmessige behov unntaksvis har anledning til å innvilge diplomatpass. Felles for disse kategoriene er at den som anmoder om pass, har en løsere tilknytning til norske myndigheter enn det som er tilfellet for de øvrige kategoriene som kvalifiserer for diplomatpass, og at det i stedet foretas en helhetlig vurdering av konkrete hensyn i den enkelte sak. I anvendelsen av bestemmelsen er det i praksis vedkommendes formelle rolle, og hvorvidt denne rollen er egnet til å fremme norske utenrikspolitiske interesser, som er det sentrale vurderingstemaet, og ikke personlige eller individuelle hensyn.

3.1 Leder/nestleder i internasjonal organisasjon

Retningslinjenes punkt 2.4 åpner for utstedelse av diplomatpass til norske statsborgere i internasjonale organisasjoner. Bestemmelsen slår samtidig fast at privilegier og immunitet for slike tjenestemenn forutsettes regulert av organisasjonens avtaler med vertslandet. Vilkårene for innvilgelse av offisielt pass er at personen *«inntar stilling som leder eller nestleder i internasjonal organisasjon der Norge er medlem»*, at stillingen *«har en slik utadrettet funksjon at offisielt pass vil lette arbeidet vesentlig»*, samt at stillingen *«rangeres på et nivå tilsvarende eller over assisterende generalsekretær i FN-systemet»*. I vurderingen kan det også legges vekt på om stillingen er egnet til å fremme norske utenrikspolitiske interesser.

Etter 2020 har slike pass f.eks. blitt utstedt til tidligere statsminister Jens Stoltenberg i forbindelse med hans rolle som generalsekretær i NATO. Tidligere statsminister Thorbjørn Jagland hadde fram til 2020 diplomatpass i kraft av rollen som president i

Europarådet. Sammenliknbare tilfeller er f.eks. at tidligere utenriksminister Børge Brende fikk utstedt diplomatpass ifm. oppdraget som president i World Economic Forum, og at tidligere europaminister Vidar Helgesen i 2024 fikk innvilget diplomatpass ifm. oppdraget som eksekutivdirektør for UNESCOs Intergovernmental Oceanographic Commission. Til sammenlikning fikk en tidligere statsråd i 2024 avslag på en søknad om diplomatpass ifm. vedkommendes oppdrag for en utenlandsk tenketank, på grunn av stillingens nivå i organisasjonen (ikke lederstilling) og organisasjonens begrensede tilknytning til Norge.

3.2 Oppdrag i utlandet på vegne av den norske stat

Retningslinjenes punkt 4 A13 åpner for at diplomatpass kan utstedes til personer som ikke er ansatt i departementene eller underliggende etater, forutsatt at det gjelder et «*tidsavgrenset offisielt oppdrag*» i utlandet «*på vegne av den norske stat*», og der det av «*tjenstlige og/eller sikkerhetsmessige årsaker er klart tilrådelig*». Et eksempel på pass utstedt med hjemmel i denne bestemmelsen er tidligere utenriksminister Jan Petersen, som hadde diplomatpass fra 2017 til 2022 som leder av valgobservasjonsoppdrag i regi av Office for Democratic Institutions and Human Rights i Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE). Andre eksempler i denne kategorien omfatter blant annet norske stabsoffiserer i NATOs kommandostruktur, nordmenn sekondert til Nordisk ministerråds landkontorer eller til OSSEs sendelag og personer som har vært engasjert i norske freds- og forsoningsoppdrag, f.eks. ansatte i Noref - Senter for internasjonal konfliktløsning. I slike tilfeller skal passet leveres tilbake til departementet så snart oppdraget passet er utstedt for er avsluttet.

3.3 Særskilte tilfelle

Retningslinjene punkt 2.3 bokstav b åpner for at diplomatpass «*i særskilte tilfelle*» kan utstedes til personer som ikke tilhører kategoriene nevnt i øvrige bestemmelser, der det kan «*godtgjøres at tjenstlige og/eller sikkerhetsmessig behov for offisielt pass er til stede*». Bestemmelsen presiserer videre at det ved vurderingen skal «*legges en restriktiv holdning til grunn*». Også i denne vurderingen legges det vekt på om stillingen er egnet til å fremme norske utenrikspolitiske interesser.

Et eksempel på pass som har blitt utstedt med hjemmel i denne bestemmelsen, er diplomatpasset tidligere statsminister Kjell Magne Bondevik fikk i forbindelse med rollen som leder av Oslosenteret for fred og menneskerettigheter. Andre eksempler er tidligere utenriksminister Knut Vollebæk, som fikk innvilget diplomatpass i 2023, bl.a. ifm. oppdrag for International Commission on Missing Persons og FN's Advisory Board on Human Security, samt tidligere statsminister Gro Harlem Brundtland, som har fått utstedt diplomatpass begrunnet i hennes rolle i *The Elders*, en internasjonal sammenslutning av tidligere statsledere, grunnlagt av Nelson Mandela.

Spørsmål 4: Er regelverket for å ha diplomatpass blitt fulgt siden 2020?

Ansvarer som passmyndighet for de offisielle passene, er en viktig oppgave for Utenriksdepartementet. Gjeldende retningslinjer er utgangspunktet for myndighetsutøvelse på dette feltet. Det er alltid minst to saksbehandlere involvert i innvilgelsen av et diplomatpass. Tvilstilfeller og saker med kryssende hensyn løftes til relevant ledernivå. I all saksbehandling som inkluderer skjønnsmessige vurderinger, er det likevel en restrisiko forbundet med vektingen av ulike hensyn i enkelttilfeller. Med et produksjonsvolum på i underkant av 2 000 pass årlig, har det siden 2020 blitt utstedt over 10 000 offisielle pass. Det kan ikke utelukkes at feil kan hefte ved enkelte av disse, selv om departementet bestreber seg på det motsatte.

Regelverket for tildeling av offisielle pass er delvis gammelt, og samlet sett er regelverket i dag krevende å praktisere enhetlig. Utenriksdepartementet igangsatte derfor i 2025 et arbeid for å modernisere og oppdatere retningslinjene for utstedelse av offisielle pass. Tydeligere kriterier og innskjerpet praksis knyttet til utstedelse av diplomatpass i «*særskilte tilfelle*» er en av målsetningene med dette arbeidet.

Retningslinjene er imidlertid klare når det gjelder *bruken* av offisielle pass. De skal kun brukes i forbindelse med det offisielle oppdrag de er utstedt for, og leveres tilbake når oppdraget er avsluttet. I praksis har Utenriksdepartementet svært begrenset anledning til å føre kontroll med hvordan disse passene brukes, men departementet påtaler ethvert tilfelle av misbruk det blir kjent med. Ved dokumentert misbruk vil passet tilbakekalles. I tillegg vil misbruk, avhengig av omfang og alvorlighetsgrad, kunne innebære fremtidig passnektelse.

Ettersom diplomatpasset i seg selv ikke gir noen rettigheter eller privilegier, heller ikke immunitet, er departementets vurdering at dette er et adekvat kontrollregime holdt opp mot risikoen forbundet med eventuell misbruk.

Med vennlig hilsen,

Espen Barth Eide